

Labu veselību, istabas puķe!

Māra Kilēvica, fitopatoloģe

Kad ārā sniegs un sals, tik vien tā zaļuma, cik telpaugi uz palodzes. Ziemā tie šķiet īpaši vērtīgi. Taču skaists ir tikai tas augs, kurš ir pareizi kopts un veselīgs.

~
Augu kopšanai
vajadzīgas lietas
Miksta lupatiņa
Augu laka
Smidzināmais trauks
Ota
~

Dabā pēc intensīvas augšanas iestāties tā saucamais miera periods, un arī telpaugi to jūt. Dienas kļūst arvien īsākas un tumšākas, fotosintēzes procesi lapās vairs nenotiek tik aktīvi. Šis pārmaiņas jāņem vērā – tumšajos mēnešos augus mēslo un laista mazāk un retāk. Ūdens daudzumu gan nesamazina mitrumu mīlošajiem augiem, piemēram, papardēm.

Puteklainos vannos

Tā kā telpās arī ziemā krājas putekļi un nosēžas uz augiem, traucējot transpirāciju (augu elpošanu) lapās, vēlams tos vismaz reizi nedēļā likt vannā un zem remdenas dušas rūpīgi noskalot. Ūdens

temperatūrai jābūt tādai pašai kā telpās. Lielu palmu vai citronkoku novannot būs grūti, tāpēc tie ik pārdienas jārasina ar pulverizatoru.

Augus, kurus regulāri noskalo dušā, papildus nav jālaista, tikai jāseko, lai augsne podiņos pārāk nesablivētos. Tāpēc ar koka irbulīti augsni regulāri irdina, lai saknēm piekļūtu gaiss un tās varētu elpot.

Aprūpē citroniņu

Citronkociņi ir īpaši jutīgi, jo tiem šis pārejas periods reizēm kļūst liktenīgs – var nobirt visas lapas. Daudzi augi pēc miera perioda izdzen jaunas lapas, tikai ne citronkoki. Viskritiskākais ir periods, kad dzīvokļos sākas apkures sezona. Sausais gaiss, jo īpaši, ja ir plastmasas logi,

nelabvēlīgi ietekmē citronkoku veselību. Tomēr ir vērts piestrādāt pie šā vērtīgā auga saglabāšanas, jo tā ziedu smarža, lapas un gardie augļi lieliski atsvaidzina gaisu un nodrošina pasakainu aromātu visā dzīvoklī.

Aizdomīgos likvidē

Ja kāda lapa vai dzinums sāk dzeltēt vai brūnēt, to nogriež un iznīcina, lai izvairītos no inficēšanās ar kādu slimību.

Dažkārt, pat ļoti rūpīgi kopjot augus un nodrošinot tiem optimālus apstākļus, gadās ievazāt kādu kaitēkli, piemēram, laputis. Pret tām pietiekami iedarbīgas ir zaļās jeb kālija ziepes, kuras nopērkamas dārzkopības preču veikalos. Apstrādi atkārtoti pēc nedēļas.

Augu mazgāšana, apklājot augsni ar avīzi vai marli, lai netiktu izskalota zeme.

DŽĪVO ZAĻI – BŪSI VESELS!

VEIDO SAVU DŽĪVESSTILU
KOPĀ AR ŽURNĀLU

Vides Vēstis

Cena tikai Ls **9.70** gadā

Gada abonents ietaupa
Ls **2.30**

Bruņutis nodzirda

Bruņutis iznīdēt ir daudz sarežģītāk. Šo kaitēkļu klātbūtne liecina, ka invadētājam (bruņutu apsēstājam) augam vienkārši nepatīk konkrētie apstākļi un citu augu sabiedrība. Bruņutu apkarošanai var lietot spirtu. Vates tamponiņu vai otiņu iemērc spirtā (der jeb-kurš stiprs alkoholisks dzēriens) un no-smērē ar bruņutīm klāto augu daļas. Procedūru atkārto ik pēc 3–4 dienām, ikreiz to darot vairākkārt. No ķīmiskajiem insekticīdiem iedarbīgs ir *Kalipso 480* (sistēmas pieskares un zarnu inde) 0,15–0,20% koncentrācijā. **D**

**Bruņutu
nīdēšana ar
otiņu.**

Abonē

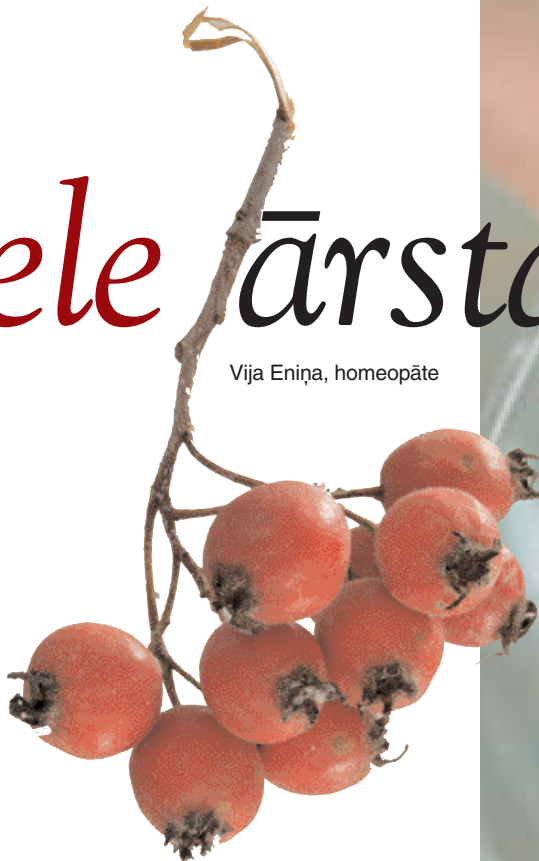
un dāvanā saņem
CD ar meditātīvu
mūziku un
putnu balsīm

Vilkābele ārsta vietā

Vilkābele prot ne tikai pavasaros skaisti ziedēt - tā spēj briedēt augļus, kuri lieliski noder veselības uzlabošanai. Jo īpaši ar sirds slimībām sirgstošajiem derētu dārza malā iedēstīt šādu zaļo aptieku.

Vija Eņiņa, homeopāte

Crataegus laevigata syn. *C. oxyacantha*, vienirbuļa vilkābeli *C. monogyna* un asinssarkano vilkābeli *C. sanguinea*.

Vērtība ir augļos

Augļus vāc, kad tie ir pilnīgi nogatavojušies - septembrī, oktobrī. Noplūc vai nogriež visu augļu vairogu (rokas jāsargā no ērkšķiem!), žāvē temperatūrā, kas nepārsniedz 70°C, tad augļus atdala no kātiņiem un vētījot attīra no piemaisījumiem. Vilkābeļu augļus var uzglabāt divus gadus - tie savas labās īpašības nezaudē. Protams, šos augļus, īpaši - lielāka izmēra, var izmantot arī pārtikā. Tos var grauzt svaigus, bet var arī gatavot ievārījumu, ķiseli, biezeņus un citus našķus.

Vilkābeļu tinktūra. To dzer sirds un asinsvadu slimību ārstēšanai. Nerada blaknes. Kopā ar ginka preparātiem izmanto atmiņas uzlabošanai.

Vilkābeļu augļos ir lērums dažnedažādu dziedniecisku vielu. Tie ir bagāti ar flavonoīdiem, polifenoļiem, triterpēnu savienojumiem, miecvielām, fitosteroliem, cukuriem. Šāds kokteilis stimlē sirdsdarbību, paplašina un atslābina sirds asinsvadus, tam ir antiaritmiska un asinsspiedienu pazeminoša iedarbība.

Skaistulēs labuma maz

Dekoratīvās vilkābeļu formas, kas zied ar rožainiem, pildītiem ziediem, augļu ieguvei neizmanto.

Augļus vāc no savvaļā augošiem vai kultivētiem augiem - vilkābelēm jeb krustābelēm *Crataegus*. Tie ir nelieli vasarzaļi koki vai krūmi ar ērkšķiem un daivainām vai dalītām, retāk veselām lapām. Maijā vai jūnijā sākumā vilkābeles zied baltiem, vairogos sakopotiem ziediem, bet augusta beigās vai septembrī veidojas apaļi vai iegareni augļi sarkanā krāsā - ābolveida kaulēni. Tos vāc, žāvē un izmanto veselības stiprināšanai. Šim mērķim biežāk izmanto divirbuļu vilkābeli

Noder mājas dakteriem

Vilkābeļu augļi der kardiosklerozes un aritmijas ārstēšanai. Veselību veicinošus līdzekļus var gatavot mājas apstākļos.

Novārījums sirds mazspējas, aritmijas, stenokardijas ārstēšanai. Vienu ēdamkaroti sasmalcinātu augļu aplej ar glāzi verdoša ūdens, vāra 20 minūtes uz mazas uguns, ļauj stundu ievilkties, nokāš un lieto pa 1/4-1/3 glāzes trīs reizes dienā pirms ēšanas.

Tinktūra sirds un asinsvadu darbības uzlabošanai. 25 g kaltētu

augļu sasmalcina, aplej ar 100 ml degvīna, ļauj 10 dienas ievilkties, pa laikam trauku saskalinot. Nokāš un lieto pa 30 pilieniem ar ūdeni 3-4 reizes dienā pirms ēšanas.

Maisījums uzlējumam arteriālā asinsspiediena pazemināšanai. Izmanto maisījumu no vilkābeļu augļiem (4 daļas), māteru lakstiem (4 daļas), dumbbrāju zaķpēdiņas lakstiem (4 daļas) un kumelišu ziediem (1 daļa). 1 ēdamkaroti maisījuma aplej ar glāzi verdoša ūdens, ļauj stundu ievilkties, nokāš un dzer pa ēdamkarotei trīs reizes dienā pirms ēšanas. **D**

Dzira veselībai

Nem 1 kg vilkābeļu augļu, 100 g cukura, 300 g auzu pārslu un 3 l ūdens.

1. Vilkābeļu augļus nomazgā un krāsni pasautē mīkstus, izberž caur sietu.

2. Sagatavotajai vilkābeļu masai pieber cukuru un krietni samaisa

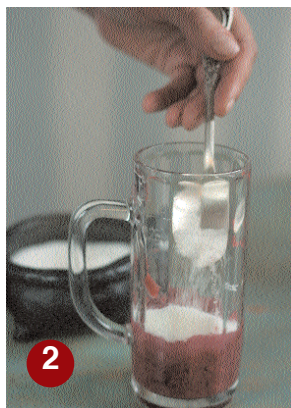
3. Pagatavo auzu pārslu novārījumu, ko iegūst, vakarā pārlejot auzu pārslas ar ūdeni,

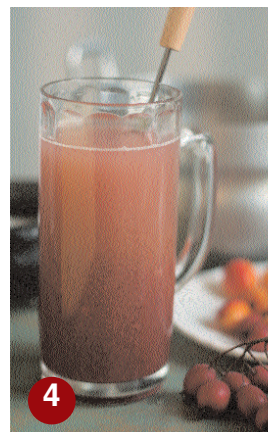
no rīta uzvārot un atdzesējot. Novārījumu pievieno vilkābeļu masai.

4. Dzēriens ir patikami tumīgs, saldskābs. Labi noder arī veciem

Tiem, kas jūtas saguruši, lieliski palīdzēs spēcinošs dzēriens no auzu pārslu novārījuma un vilkābeļu augļiem.

cilvēkiem, kas sirgst ar funkcionāliem sirds un asinsvadu darbības traucējumiem.

Duketina

prezentācija

Vislabākā ballīte ir tā, ja izdodas sagādāt svētkus gan sev, gan citiem. Tādēļ savu prezentāciju SIA *Eva Dārzam* rīkoja krāšņajā biržas ēkas zālē, uzaicinot arī talantīgus floristus no Latvijas un Polijas. Mūzikai skanot, tapa interesanti darbi.

- Kādi jaunumi gaidāmi augu dizainā? Šogad Eiropā būšot modē melnbaltie Ziemassvētki, so- la floristi, rotājumiem izvēloties galvenokārt mel- nas un baltas krāsas materiālus.
- Viegli un artistiski strādā poliete Aneta Mališa, no sausajiem un mākslīgajiem materiāliem darinot apjomīgas kompozīcijas. Neparasts ir viņas kolēģa Roberta Milkovska sniegums, strādājot ar dzīvajiem ziediem.
- Cilvēki vēlas kaut ko neparastu gan ikdienā, gan svētkos, ir pārliecināta ārzemju viesņa Izabela Derzinska, demonstrējot dāvanu iesaiņošanas paņēmienus. Tieši ap viņas galdu ir vislielākā drūzmēšanās.
- Iecere veidot šādu pasākumu radās SIA *Eva Dārzam* direktorei Evai Dzērvei. Viņas vadītājā veikalā floristi var iegādāties pat vistrakulīgāko ideju īstenošanai vajadzīgos materiālus. Pro- tams, vienmēr atrodams kāds jaunums iedves- mai. Šo veikalu labi pazīst arī dārzkopības preču, dažādu sēklu un neparastu ziemciešu un sipolpuķu pircēji.

Veikals: Valkas 3/5, Rīga,
tālr.: 7323237
Vairumtirdzniecība: Valkas
1a, Rīga, tālr.: 7509795.

Populārākie floristikas materiāli

1. Kaltēti paparžu dzinumi	9. Klūgu bumba zelta krāsā	17. Ziedu formas dekorāņi
2. Kokosa šķiedra	10. Bērza tāss	18. Žāvētas augļa šķēles
3. Eksotisku augu sakneņi	11. Atvērusies auga pāksts	19. Atplēsta augļu kopa
4. Palmas augļa lapa	12. Balināti čiekuri	20. Mizotu klūgu bumbas
5. Gliteri Hameleoni	13. Adatas ar pērli	21. Palmas augļulapa
6. Lāsītes	14. Mizoti koku zari	22. Zelta stieple
7. Gliemežvāki	15. Lentē, lentītes	23. Pūkains striķītis
8. Sieta lenta	16. Pērles	24. Drāšu zariņi ar kristāliņiem
		25. Dekoratīvs papīrs

Rotas svētkiem
Papīri un papīriņi,
lentes un lentītes,
glūzi kā dzīvī māksli
un dažnedažādi
sausie augi,
stieplītes, pērles un
spīguļi... Lūk, daļa
modes preču gada
nogalei, ko savos
darbos visvairāk iz-
mantoja floristi SIA
Eva rīkotajā prezen-
tācijā.

Viņa garšība majorāns

Lolita Presnikova, dārzenkope

Pat vienkāršākā zupa kļūst izcila, kad tai pievieno šķipsniņu majorāna. Ja jūsu draudzība ar viņa garšību majorānu tikai sākas, jūs var patiesi apskaust – ir gaidāms brīnumains atklājums garšas piedzīvojumu valstībā.

Pēc izskata dārza majorāns ir līdzīgs parastajai raudenei, kas ir daudzgadīga un Latvijā sastopama arī savvaļā. Šie augi ir radinieki, tomēr atšķirīgi.

Majorāns ir daudzgadīgs puskrūms, kuru zemēs ar aukstām ziemām, tāpat arī Latvijā, audzē kā viengadīgu. Tā augstums parasti ir 30–50 cm, stublāji zaroti, pie pamatnes pārkoksnējušies. Lapas nelielas, olveida, ar sudrabaini baltu apmatojumu. Ziediņi balti, bāli vai purpura rozā, sakopoti vārpiņās. Sēkliņas sīkas, dzeltenas vai tumši brūnas. Zied no jūnija līdz augustam.

Izsauļo, jo augs ir ļoti siltumprasīgs, tam vajag daudz gaismas un mitruma. Sēklas sāk dīgt 12–15°C, bet optimālā temperatūra augšanai un attīstībai ir 20–25°C. Dīgsti necieš salnas un iet bojā, ja temperatūra ir kaut vai tikai pāris grādu minussā. Kad kļūst vēss, pārstāj augt. Majorāna audzēšanai piemērotas saulainas, pietiekami mitras vietas, labi iekultivēta un trūdvielām bagāta, neitrāla vai vāji skāba augsne.

Pavairo, stādot ar dēstu, retāk – ar spraudņiem. Sēklas sēj martā, aprīlī siltumnīcā, dēstu kastītē. Tā kā sēkliņas ir ļoti sīkas, tās augsnē neiestrādā, bet tikai viegli piespiež ar dēlīti vai delnu. Sējumu aplaista caur smalku sietiņu. Sēklas sadīgst 7–10 dienās. Sējumus retina, atstājot audziņus 2–3 cm attālumā citu no

cita, vai izpiķē dēstu kasetē vai kastītē 5 x 5 cm attālumā.

Stāda laukā tikai pēc salnām, jūnija sākumā. Var stādīt maija vidū, bet tad augs jāsargā no salnām. Kamēr augi vēl mazi, tiem pa nakti var uzlikt stikla burciņu vai pārgrieztu plastmasas pudeli.

Garšaugi uz palodzes

Majorānu var audzēt arī dzīvoklī uz palodzes, balkona vai lodžijas.

Sēkliņas sēj podā, to novieto siltākajā un gaišākajā vietā uz palodzes.

Rūpīgi kopjot, majorāns var augt vairākus gadus. Ja majorāns aug dārzā, tad tālākai audzēšanai rudenī un ziemā var griezt spraudņus. Jūlijā vai augustā griež spraudņus – jauno dzinumu galotnītes – un sprauž grantī vai citā substrātā. Kad spraudņi apsakņojušies, tos pārstāda 7–10 cm diametra podiņos. Šādi augi telpās ziemā labāk, jo ir jauni. Ja dārzā visu vasaru augušie augi ir labi saglabājušies, arī tos pirms salnām var pārstādīt lielos traukos vai kastēs, cenšoties netraumēt sakņu kamolu. Bet visbiežāk šādi veci augi, telpās ienesti, nikuļo.

Sēt majorānu tieši dobē nav ieteicams, jo augsnes virskārta ļoti ātri izžūst, tāpēc sēklu sadīgšanai trūks mitruma. Ja tomēr sēj paliekošā vietā, sējumu vismaz nosedz ar plēvi. Āra apstākļos sēklas sadīgst 2–3 nedēļās.

Kopj majorānu tāpat, kā lielāko daļu augu – dažas nedēļas pēc stādīšanas papildmēslojumā dod kompleksos minerālmēslus. Ja vēlāk garšaugu applūc bieži un daudz, to vēl dažas reizes var pabarot, mēslojumu izšķīdinot laistamajā ūdenī. Papildmēslojumu noteikti dod tad, kad viss majorāna krūmiņš ir stipri apgriezts. Tad labāk ataug jaunie dzinumi. Stādījumu ravē, irdina augsnes virskārtu, sausā laikā laista. Pārmērīgs mitrums nav vēlams, jo tad majorānu apdraud pelēkā puve. Slimību izplatību veicina mitrs laiks un sabiezēti stādījumi.

Vāc ražu no brīža, kad augs gatavojas ziedēt, kad dzinumi sasnieguši 15–20 cm garumu. Visvairāk vērtīgo vielu majorānā ir pumpuru veidošanās laikā. Ja vāc vairāk nekā tikai šķipsniņu pusdienām, augus nogriež 6–10 cm augstumā virs zemes. Tad nogrieztos dzinumus žāvē ēnā, caurvējā vai cepeškrāsnī 30°C temperatūrā. Paaugstināta temperatūra žāvējot nav vēlama, jo aromātiskās eļļas ir gaistošas. Sažāvētie augi ilgi saglabā aromātu, ja tos tur tumšās stikla burkā ar uzskrūvējamiem vāciņiem. **D**

Kaķis paciņā

Šķirņu majorānam nav – vienas sugas augi var atšķirties atkarībā no to audzēšanas vietas.

Daudzās valstīs tiek lietots cits majorāna latīniskais nosaukums nekā pie mums – *Oregano majorana* (Latvijā – *Majorana hortensis*). Ir arī vēl citi nosaukumi – itāļu, grieķu, turku, franču majorāns utt. Tie ir citas sugas augi, tāpēc, pērkot sēklas, nekad nav īstas pārlicības par to, kas no tām izaugs. Piemēram, raudenei (*Oregano vulgare*) ir vairākas šķirnes, kuru angļiskajā nosaukumā ir vārds *marjoram* – gan ar dzeltenām, gan raibām lapām, kas, protams, var samulsināt pircēju.

Ielāgo! Majorāna lapās ir ēteriskās eļļas, miecvielas, C un P vitamīni, karotīns. Svaigās lapās ir 0,3–0,5% ēterisko eļļu, bet žāvētās 2–3%.

Atšķirībā no citiem šīs dzimtas garšaugiem majorāns aromātiskāks izaug auglīgās, bagātīgi mēslootās augsnes.

Majorāns ir viens no aromātiskākajiem garšaugiem, tāpēc ēdienam to pievieno uzmanīgi un pavisam neredz.

Vasarā majorānu ieteicams lietot svaigu. Ziemai to var sakaltēt pats vai pirkt kaltētu veikalā.

Saldo jeb dārza majorānu audzēja jau sensenos laikos Grieķijā un Ēģiptē. Tā dzimtene ir Vidusjūras piekraste un Ziemeļāfrika.

Šo garšaugu ar patikamo, īpašo aromātu un maigo garšu lieto salātu, silto gaļas, zivju un dārzeņu ēdienu, kā arī etiķa, tējas, kvasa, kompotu un ķiseļu aromatizēšanai. Siltajiem ēdieniem majorānu pievieno dažas minūtes pirms gatavošanas beigām. Majorāns lieliski der arī marinādēm un sālījumiem, to lieto kā sāls aizvītotāju diētiskajā uzturā.

Medicīnā majorānu izmanto gan vienu pašu, gan maisījumos ar citiem augiem apetītes veicināšanai, pret klepu, vemšanu, migrēnu, astmu, reimatismu, holicistītu, zobu sāpēm, nervu un citām slimībām. Tas ietilpst tā saukto krūšu tēju sastāvā. Majorāns ir arī lielisks nek-tāraugs, īpaši vasaras otrajā pusē.

Labu apetīti, putniņ!

Īsajā ziemas dienā putniņam jāpagūst guzā salasīt tik daudz ēdamā, lai pietiktu spēka sagaidīt rītu. Nu ir laiks palīdzēt spārnaiņiem, atdarīt par kukaiņu un kāpuru tvarstīšanu vasarā. Sauja sēkliņu barotavā būs lieliska pateicība.

Draugi. Profesoru, putnu pazinēju Arturu Priedīti spārnaini jau pazīst un nebīstas nolaisties viņam uz plaukstas, lai ieknābātu kādu sēkliņu. Putni zina, ka profesora dārzā ir gaidīti viesi un vienmēr tiks labi pacienāti.

Barotavas vērtē
putnu pazinējs
Arturs Priedītis

Barotavas izliek novembrī, kaut arī nav sniega un sala, lai putni pie tām pierod un ziemā barība nav tālu jāmeklē. Lielajiem putniem ēdamo sadabūt ir vieglāk, tāpēc tie pie mazputniņu barotavām nav vēlami viesi. Bet arī tos var palutināt, piemēram, sarūpējot siliem ozolzīles.

Gatavojot barotavu, jāievēro:

- vajag jumtiņu, lai barība neapsnigtu;
- tuvumā jābūt krūmam vai dzīvžogam, lai putniņi varētu paslēpties no plēsīga putna;
- zem barotavas jābūt tīrībai, jo putniņi uzlasa arī zemē nobirušo barību, un tur tos viegli var noķert kaķis.

Spirālveida ēstuve
Paceļot jumtiņu, barotavā var ielikt tauku bumbas. Lielajiem putniem nav īsti kur pieķerties, tāpēc arī šajā ēstuvītē saimnieki ir sīkie putniņi. (Ls 6,26)

Ābols uz mietiņa
Šādā barotavā uz iesma uzsprauž ābolu vai tauku bumbu ar sēkliņām. Piemērota maza-jiem putniņiem. (Ls 2,89)

Uzmanību!

Putnu barībai nedrīkst būt pievienots sāls. Tāpēc neder sāļiti cūku tauki, sviests. Labāka būs eļļa.

Uzpildāma barotava
Putni sēkliņas var ērti knābāt gan no šķīviša, gan pa diviem caurumiem sānos. (Ls 17,89)

Barības stienītis
Taukos iesaldētās sēkliņas ir kārumš mazajiem putniņiem. Tie pie stienīša var viegli pieķerties ar kājiņām.

Zemesriekstu našķis
Zemesrieksti ir barojoši, tāpēc ziemā putniem īpaši noderīgi. Barotavai sānos ir izurbti caurumi, lai putniem vieglāk tikt pie riekstiem. (Ls 18,99)

Ēdamkastīte no koka
Vienkāršu koka barotavu var pagatavot arī pats. Šī izskatās līdzīga pastkastītei, ar vienu slīpu sienīņu. No augšas kā piltuvē ber barību, apakšā tā lēnām izbirst uz dēliša. Cik apēd, tik izbirst jauna. Ēdamo nepieputinās sniegs.

Pudele barotāja
Ļoti vienkāršas konstrukcijas barotavu var pagatavot no pudeles. Tajā ieber graudus un apgāž otrādi. Pudeli nostiprina tā, ka graudi no tās lēnām birst trauciņā, un katrs spārnainis var ieknābāt, cik kāro.

Barotavas vieta
Putni pierod pie vietas, kur viņus baro, tādēļ barotavu nav vēlams pārvietot tālāk par pāris metriem.

Pateicamies par sadarbību SIA Zālais tirgus

~
Putniem ziemā piemērota barība: saulespuķu, prosas, kaņepju, līnu, griķu, ķirbju u. c. sēklas. Vislielākais gardums tiem ir auzu pārslas, kas samaisītas ar eļļu.
Putnu mīļotājiem pie mājas vajadzētu audzēt mežvīnus, irbenes, vilkābeles, mežrozītes, bārbeles, Sārdženta ābeles un citus augus, ar kuru augļiem lidonīšiem ziemā mieloties.
~

Zvanveida ēdnīciņa
Šī barotava paredzēta tauku bumbām ar sēkliņām. Tādu var gan nopirkt gatavas, gan pagatavot pats. Barotava ir laba arī tāpēc, ka lielajiem putniem barībai tajā grūtāk piekļūt un tie neatstās mazos tukšiem vēderiem. (Ls 3,19)

Kompleksās pusdienas
Sēkliņu maisījums, rieksti un taukos iesaldētās sēkliņas labi noderēs dažādām barotavām. (Ls 2,69; 850 g)

Ēdnīca uz kājas
Barotavas var ne tikai iekārt, bet arī iespraust zemē uz garas kājas. Galdiņš nedrīkst būt par zemu, citādi aizrautīgos ēdājus var nometīt kaķis. (Ls 17,99 un Ls 17,29)

Arī augi mīl

Ilze Žola, agronome

Vētrainas kaislības un jūtu dzīve raksturīga ne tikai cilvēku un zvēru pasaulē. Arī augiem ir savas attiecības, tikai tās izpaužas klusi. Arī par dobju iemīt-nieku kopdzīvi var teikt “...un viņi dzīvoja ilgi un laimīgi” vai “naids uz mūžu”. Rūpīgāk ieskatoties, uzmanīgāk pavērojot, var pamanīt, ka ir augi, kurus neredzamām saitēm saista savstarpējas simpātijas vai antipātijas. Pārzinot šīs smalkās nianšes, gudrs dārznieks tās prātīs izmantot, lai iegūtu lielisku ražu.

Daba ir vienots veselums, un katra tās daļa iedarbojas uz citu daļu. Augu savstarpējo iedarbību – gan atbalstošu, gan kavējošu – pēta bioloģijas zinātnu nozare allelopātija (no grieķu valodas). Kaut arī zinātnieki cenšas, tomēr nevar teikt, ka šīs parādības būtību un cēloņus būtu izdevies pilnībā izpētīt.

Lai gan izskaidrojuma nav, būtu aplam neņemt vērā dārzkopju un laukkopju paaudžu paaudzēs radušos novērojumus.

Kīmija vajadzīga pat jūtām

Izejot plāvā, mežā vai laukā, var pamanīt, ka ir dažādu sugu augi, kuri gandrīz vienmēr mēdz augt kopā. Kāpēc radušās šādas draudzīgas kompānijas? Zinātniski to varētu skaidrot tā, ka dažādas sugas uzkrāj atšķirīgas vielas. Zināms, ka tauriņzieži (zirņi, pupas, lupīnas u. c.) spēj no gaisa uzņemt slāpekli, radot labvēlīgus nosacījumus jaukai dzīvei citiem augiem, kas aug ar tauriņziežiem kopā vai pēc tiem. Mazāk zināmi ir pētnieku atklātie fakti, ka margrietīņas, krēsu irbulenes (*Genista tinctoria*), griķi, pienenes un kumelītes uzkrāj kalciju pat tad, ja aug ar kalciju nabadzīgā augsnē. Driģenes, velnāboli un baldriāns ir specializējušies fosforā uzkrāšanā. Uzpirkstenes (*Digitalis sp.*) meistarīgi savāc

dzelzi, kalciju, silīciju un magniju, aptieku kumelītes – kalciju un kāliju, pelašķi – kalciju, kāliju un silīciju, kosas – it īpaši silīciju. Sarakstu var turpināt, bet mērījumi ne visos gadījumos ir viennozīmīgi, jo tas ir atkarīgs no auga vecuma, augsnes, gadalaika. Interesantas lietas apgalvo kāds slavens vācu zinātnieks, vēstot, ka elementu daudzums augos ritmiski mainās Mēness cikla laikā.

Augi augšanas laikā ar savām sīkajām

Var cerēt, ka garšas ziņā saderīgi dārzeņi veidos labas kaimiņattiecības.

saknītēm – spurgaliņām – aktīvi gan uzņem, gan izdala barības vielas, mainot situāciju augsnē. Tā tiek radīti specifiski apstākļi augsnes mikroorganismiem, lai tie varētu vairoties un dzīvot, cepuri kuldami. Šie bioloģiskie procesi pakļaujas mehānikas likumiem, gudri sakot, difūzijai un osmozei, bet ne vienmēr. Augu dzīve kļūst vēl noslēpumaināka un interesantāka, ja zinām, ka to augšana

turklāt darbojas pretēji gravitācijas likumam. To jau apmēram pirms 100 gadiem paziņoja holandiešu botāniķis Hugo de Vries. Viņam izdevies izziņāt, ka ķīmiskās kombinācijas augos neatbilst tām, kas ir augsnē vai ūdenī, kur tie aug, un dažreiz variācijas divos blakus esošos augos ir ļoti lielas. Ej nu izskaidro, kāpēc tā! Līdzīgi kā barības elementus, augi uzkrāj vai atdod hormonus, fermentus, auktīnus, inhibitorus un citas vielas – gan ļoti mazos daudzumos, it kā homeopātiskās devās, bet tam tomēr ir liels efekts. Īpaši garšaugi, izdalot minimālu vielu daudzumu, izmaina augsnes mikroorganismus, regulējot to vielu maiņu un vairošanos. Daudzos gadījumos šie procesi uz augiem iedarbojas labvēlīgi. Ar prieku var secināt, ka mazāk ir augu, kuri naido un cīnās par eksistenci, nekā to, kas izrāda citas citam simpātijas un veicina labklājību.

Labs ar labu saziņa...

Puķes ir labi sabiedrotie dārzeņiem – novērojumi liecina, ka tās pievilina kaitēkļu dabiskos ienaidniekus. Smaržīgu ziedu vai garšaugu apmales sakņu dārzam attur izsalkušos kukaiņus uzbrukt dārzeņiem. Skaisti un droši! Iespējams, ka puķu smarža nomaskē kaitēkļiem pievilcīgo dārzeņu smaržu,

un nīst

bet varbūt kaitēkļi puķu aromātā kļūst sentimentāli un aizmirst par darbu. Katrā ziņā monokultūrās (daudz viena veida augu) ir sarežģītāk tikt galā ar kaitēkļiem un slimībām nekā dārzeņos, kur aug gan augļu koki, gan dārzeņi, gan puķes un jo īpaši – labvēlīgi garšaugi. Protams, tas nenozīmē, ka dārzeņu vajag pārblīvēt ar visu, ko vien var dabūt. Kas par daudz, tas par skādi – pārpildītā tramvajā mīla nerodas.

Kur satiecība, tur pārtiecība

Vissvarīgākā dārzniekiem parasti šķiet satiecība un laba augšana sakņu un dārzeņu lauciņā. Tāpēc par šo praktisko jomu ir visvairāk novērojumu. Jo mazākā telpā visiem jāsadzīvo, jo svarīgāk, lai blakus augtu augi, kas cits pret citu jūt simpātijas.

Garšaugi ir labi sabiedrotie gandrīz visiem dārzeņiem.

Burkāni mīli sader ar zirņiem, redīsiem, lokiem, sīpoliem.

Sīpoli, sargājot burkāniņus, atbaida burkānu mušu. Burkāni maigi atbild sīpolu jūtām un atvairā sīpolu mušu. Laba agrīno dārzeņu dobe izdodas, kopdzīvei apvienojot salātus, burkānus un sīpolus. Sīpoliem labi kaimiņi ir arī bietes un pupas.

Gurķi labi gurķojas kopā ar cukurkukurūzu un salātiem.

Kāposti kaimiņos patiek krūmu pupiņas, un dobjū apmalēs tie vēlas redzēt dilles un kumelītes. Pa vidu vai blakus iesējot kādu kaņepi, tā džentlmeniski atbaidīs kāpostu kaitēkļus. Ja var ievērot augšanas laiku, vēlajiem kāpostiem labs priekšaug ir agrie kartupeļi. **Kartupeļi** vēlas augt blakus pupām (tās var audzēt arī kartupeļu vagās), kāpostiem un zirņiem. Kaņepju rinda gar lauka malu atbaida Kalorādo vaboles. Skaistums glābs pasauli un kartupeļus – no tiem kaitēkļus aizbiedēs blakus lau-

ciņam iesētās kreses, samtenes, uzpirkstītes.

Kolrābji jūtas saderīgi ar citiem apalīšiem – bietēm un sīpoliem.

Pupas sadzīvo ar daudziem dārzeņiem, bet īpaši labi jūtas kompānijā ar gurķiem, kāpostiem, selerijām, kartupeļiem un zemenēm.

Redīsi sarkdami liecina, ka viņiem patiek salātu, zirņu un krešu ciešs tuvums.

Salāti ar patīkšanu lapos, sēti vai

stādīti starp burkāniem, kāpostiem vai bietēm. Tos var ieprecināt arī jaunajos zemeņu stādījumos. Salātus labi ietekmē samtenes.

Selerijas, tāpat kā citi čemurziežu dzimtas dārzeņi (burkāni, pētersīļi, pastinaki), veiksmīgi sadzīvos ar sīpolaugiem.

Spināti var sekmīgi saskatīties ar jaunajām zemenēm.

Tomāti par vispiemērotāko dobes biedru uzskata baziliku. Savstarpēja patīkšana tos saista arī ar pētersīļiem, burkāniem un samtenēm. Tie stalti izslejas, ja gadās augt spargēlu rindas tuvumā.

Zirņi dzīvos zaļi blakus kartupeļiem, burkāniem, redīsiem, spinātiem un gurķiem.

Nāids mājās, laime vējā

Tomēr ne visi augi dārzā satiek labi. Daži

dārzeņi ir savstarpēji antagonisti, tāpēc tos citu citam nevajadzētu laist pat tuvumā.

Burkāni par netīkamām uzskata dilles. Un otrādi.

Kartupeļi naidojas ar tomātiem, gurķiem un saulespuķēm.

Pupas neradīs laimi pie ķiplokiem.

Zirņi labprāt vairātos no sīpoliem un ķiplokiem.

Vibotnes, vēmeles un pelašķi (arī krāsainie) valdonīgi nomāc daudzu augu attīstību. Turklāt pat nākamajā gadā zemē, kurā tie auguši, citi jutīsies slikti.

Rudzi, kurus sēj zaļmēslojumam, pret burkāniem un pētersīļiem izturas tik nejauki, ka tie pat slikti dīgst.

Valrieksts ir vientuļnieks un citu augu augšanu apspiež.

Baltā madonna vai baznīcas liliņa necieš sāncensēs un kautrīgi iznīkst. **D**

Uzpirkstīti (*Digitalis purpurea*) vajadzētu stādīt zem augļu kokiem – ar tiem indīgajai puķei ir lieliska saderība.

Re, kā!

Prof., Dr. biol. Rihards Kondratovičs

Foto: Rihards Kondratovičs

Rododendru kristības

Kad noticis brīnums un selekcionāram izdevies radīt jaunu šķirni, seko ne mazāk svarīgs darbs – tai jādod vārds. Kādam tad jābūt jaunās šķirnes nosaukumam?

Tam jābūt skanīgam, viegli saprotamam, pēc iespējas labāk jāraksturo šķirne, turklāt jāatbilst starptautiskajām prasībām. Parasti šķirni nosauc par godu kādam iz-

cilam notikumam, slavenam cilvēkam, iestādei, debesu ķermenim, šķirnes īpatnībai utt. Šķirnei vārdu dod selekcionārs, un to, šķirni apstiprinot, ieraksta visos dokumentos. Kādi vārdi doti Latvijas Universitātē izveidotajiem rododendriem?

Vasarzaļo rododendru šķirnēm doti sieviešu vārdi – 'Skaidrīte', 'Dzintra', 'Inga', 'Indra', 'Alīna', 'Ina', 'Francisa', 'Madame Debene' u. c. Turpretī mūžzaļās šķirnes nokristītas vīriešu vārdos – 'Eduards Smilģis', 'Uldis', 'Emīls', 'Jānis', 'Kārlis'. Ir arī nosaukumi, kas raksturo

'Babītes Baltais'*

Mūžzaļais rododendrs, šķirnes statusu ieguva 2003. gadā. Tas ir 1974. gada krustojums. Šķirne izdalīta 1983. gadā. Selekcionārs R. Kondratovičs. Ziedkopa blīva, puslodes

veida, 18 cm diametrā, ar 15 ziediem. Ziedi balti, 7 cm diametrā. Plaukstot ziedpumpuri ir gaišā purpurkrāsā. Ziedu forma atklāti piltuvveida. Uz augšējās vainaglapas dzeltenzaļš lāsojums, tā punkti nesaplūst. Vainaglapu apmales viegli krokotas.

Lapas plātne eliptiska, zaļa, 16 cm gara, 6,5 cm plata.

20 gadus veci krūmi ir 3 m augsti un 4 m plati. Spēcīgs, stāvus augošs. Zied maija beigās, jūnija sākumā. Pilnīgi ziemcietīga šķirne, var audzēt visā Latvijas teritorijā.

šķirni, piemēram, 'Rubīns' (rubīnsarkanā krāsā), 'Lavanda' (lavandu zilā krāsā), 'Liesma', 'Saulē', 'Līgo', 'Agris'. Ziedu formas dēļ trīs šķirnes nosauktas debess ķermeņu vārdos – 'Polārzvaigzne', 'Rīta Zvaigzne' un 'Astra'.

Par godu Universitātei viena šķirne nodēvēta par 'Alma Mater', bet 'Academia Scientiarum' izveidota pēc toreizējā

'Francisa'*

Kā šķirne apstiprināta 2003. gadā. 1976. gada krustojums, izdalīta 1983. gadā. Selekcionārs R. Kondratovičs. Šķirne nosaukta par godu pirmā Lielbritānijas vēstnieka Latvijā Samuela kunga dzīvesbiedrei Francisai, kura aizrāvās ar gleznošanu, augu fotografēšanu un par modeļiem izmantoja arī mūsu rododendrus. 'Francisa' ir vasarzaļš rododendrs ar blīvu lodveida ziedkopu 12 cm diametrā, tajā ir 10–12 ziedi. Ziedi oranžsarkani, stobrveida–piltuvveida. Vainaglapu apmales krokotas, to gali atliekušies. Ļoti bagātīgi ziedoša šķirne.

Lapas plātne eliptiska, 10 cm gara, 4 cm plata, pie pamata ķīļveida. Lapu galos mazs dzelonītis.

20 gadus veci krūmi ir 2 m augsti un 2 m plati.

Zied maija beigās, jūnija sākumā. Ziemcietīga šķirne, var audzēt visā Latvijas teritorijā.

Latvijas Zinātņu akadēmijas prezidenta, akademiķa Jāņa Stradiņa ierosinājuma (1998.). Izrādot godu un cieņu visiem ievērojamākajiem Latvijas vecākās paaudzes zinātniekiem, viens mūžzaļais rododendrs nosaukts par 'Emeritus'. Slavējot Rīgu, viena vasarzaļo rododendru šķirne nodēvēta par 'Rīgas Rododendru'. **D**

Ievērojamais gladiolu un liliju selekcionārs Viktors Orehovs, kurš radījis vairāk nekā 600 gladiolu hibrīdu, savulaik sacīja, ka viņam vieglāk izveidot jaunu hibrīdu nekā sameklēt tam piemērotu vārdu.

Latvijas Dārzu biedrības rikotie kursi novembris/decembris

Dārzkopības lekciju cikls

Piektdienās pulksten 18

Lektori – zinošākie speciālisti
dārzkopībā un dārzu ierīkošanā.

17. novembris Lapu koku izvēle
un kopšana.

Latviešu Maijas un Mārtiņa Bergu
dārzs Anglijā.

24. novembris Āderes un to
ietekme uz augiem.
Modernie dārzi Anglijas Karaliskās
dārzkopības biedrības rīkotajā
izstādē Čelsijā.

1. decembris Kompozīcija un
krāsa dārza ainavā.
Atjaunotie baroka un renesanses
dārzi Latvijā.

8. decembris Skujkoku izvēle un
kopšana.
Atpūtas vieta dārzā.
Liepājas puses košie dārzi.
Vienas lekcijas cena Ls 7;
LDB biedriem Ls 5.

Kursi notiek Latvijas Dabas muzejā Rīgā, K. Barona ielā 4.
Lūdzam pieteikties iepriekš pa tālruni 26117817.

Floristikas kursi

Ceturtdienās pulksten 18

Svaigas idejas, oriģināls
skatījums, vērtīgi padomi.
Vada žurnāla *Dārzā* florists Valters
Ozoliņš.

Nodrošina ar darbam
nepieciešamajiem materiāliem.
Vienas nodarbības cena Ls 12;
LDB biedriem Ls 10.

Fotografēšanas kursi

Trešdienās pulksten 18.

Nodarbības gan iesācējiem, gan
ar iepriekšēju pieredzi
fotografēšanā.

Tiek veidota grupa ar specializāci-
ju dārzu fotografēšanā.
Vada žurnāla *Dārzā* fotogrāfs
Uldis Muzikants.

Vienas nodarbības cena Ls 12;
LDB biedriem Ls 10.

Dārzkopības portāls

Visi, kuriem interesē ar dārzu un
dārzkopību saistītās tēmas,
aicināti apmeklēt interneta
portālu www.horti.lv. Tas ir ērti
lietojams, piedāvā daudz
derīgas informācijas.

Augu kataloga datu bāzē ap-
kopots 13 Latvijas stādaudzētavu
sortiments. Visi šeit minētie augi
piemēroti audzēšanai Latvijā.

Uzņēmumu katalogā atrodamas
uzziņas par kokaudzētavām, stādu
audzētavām, labiekārtošanas un
apzaļumošanas fir-
mām, biedrībām,
dārziem, parkiem,
dendrārijiem, dārzu
žurnāliem.

Forums ir vieta
amatieru un
speciālistu diskusi-
jām par un ap
dārzkopību.

Pasākumi ir sadaļa, kurā tiek
ziņots par kursiem, semināriem,
gadatirgiem, ekskursijām,
izstādēm un citiem pasākumiem,
kas notiek Latvijā saistībā ar
dārzkopību.

Aicinām stādu audzētājus
pievienoties horti.lv datu bāzei!

Latvijas Ainavu arhitektu biedrība

Rīga, Torņu iela 11

21. novembrī pulksten 17 Lekcija *Jumta dārzi*.

SIA *Tagete* direktore Ilze Indriksone. Ieeja bez maksas.

5. decembrī pulksten 17 Priekšlasījumi: *Ainavas akustiskā kvalitāte*.
Ainavu arhitekta Lauma Garkalne.

Ainavas vizuālā uztvere un ietekme uz cilvēku. Ainavu arhitekta
Gunta Rozenberga. Ieejas maksa LAAB biedriem – Ls 2 pārējiem – Ls 5.

12. decembrī pulksten 17 foto vakars *Ceļojumu iespaidi: biennāle
Barselonā, Vine, Nirnberga un GALABAU-2006, Minhene*. Gundega
Lināre, Daiga Veinberga, Agrita Kalnozola, Dace Damberga, Rīta Ķirķe u. c.
Ieeja bez maksas.

Latvijas Dabas muzejā Izstādes

15.–26. novembris *Trejdeksnis
2006*

22.–26. novembris *Rudens
rozes – krizantēmas*

13.–30. decembris *Puzuri*

6.–30. decembris *Egles rota*

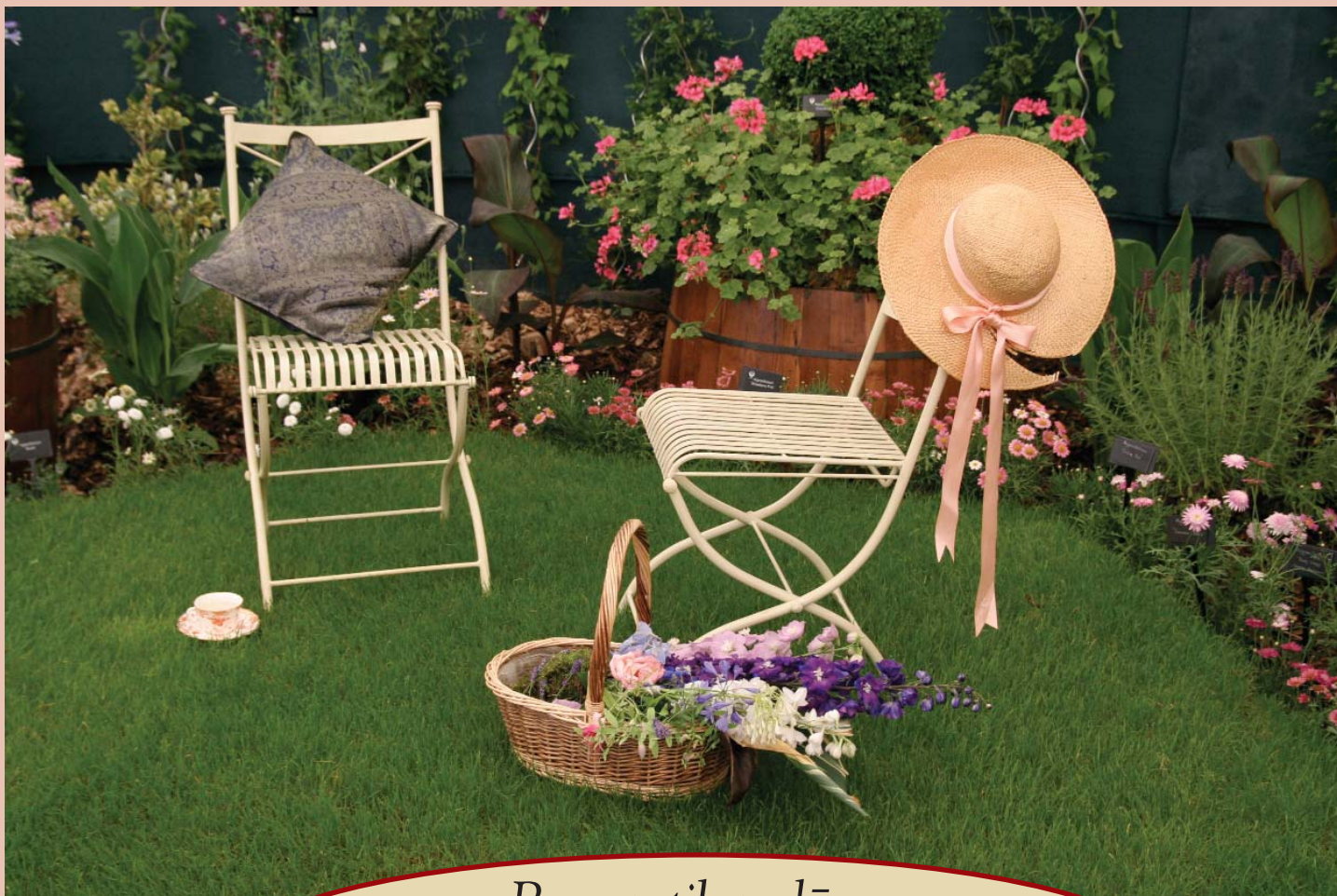
Dārza delfinija (*Delfinium cultorum*)

Agrinantēma (*Agrinanthemum*)

Kanna (*Canna indica*)

Romantikas dārzs

*Maigas krāsas, smaržu vēsma, pēdām piekļaujas mauriņa zīds.
Ļaujies, lai dvēse veldzējas dārzā.*

Pelargonija (*Pelargonium*)

Puķzirnis (*Lathyrus odoratus*)

Eiropas segliņš (*Eonymus europaeus*)